

OLIV TA'LIMDA IXTISOSLIK FANLARINI O'QITISHNING MAVJUD HOLATI

Yo'ldosheva Nilufar Yusufovna

Buxoro innovatsion ta'lim va tibbiyot
universiteti o'qituvchisi

Yodgorov Baxriddin Xayriddin o'g'li

Buxoro innovatsion ta'lim va tibbiyot
universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'limda ixtisoslik fanlarini o'qitishning mavjud holati va unga ta'sir etuvchi omillar tahlil qilingan. Oliy ta'limda o'qitilayotgan ixtisoslik fanlarining samaradorligi va rivojlanishi, o'quv dasturlari va metodologiyalarning hozirgi holati, shuningdek, talabalarning bu sohalarga nisbatan qiziqishlari va mutaxassislikka tayyorlanishdagi muammolar ko'rib chiqilgan. Maqola, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarni o'qitish jarayoniga qo'llash, talabalarning professionallik darajasini oshirish hamda oliy ta'lim tizimida ixtisoslashuvni yanada rivojlantirish uchun yangi istiqbollarni taqdim etadi. Shuningdek, fanlararo hamkorlik va interaktiv metodlarning ta'lim samaradorligini oshirishdagi o'rni hamda oliy ta'limdagi o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi o'zaro aloqalar muhim ahamiyat kasb etishi ta'kidlangan. Maqola oliy ta'lim tizimidagi o'qitish jarayonining samaradorligini oshirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar va strategiyalarni tahlil qiladi, ta'lim sifatini oshirishga doir takliflar beradi. O'quv dasturlarining o'zgarishi, yangi pedagogik yondashuvlar va talabalarning ixtisosliklar bo'yicha o'quv faoliyatini yaxshilashga oid natijalar yoritilgan.

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim, ta'lim samaradorligi, ixtisoslik fanlari, sun'iy intellekt, ta'lim platformalari, texnologiyalar, ma'lumot tahlili, metodologiya.

Kirish

Oliy ta'lim tizimi dunyoning ko'pgina mamlakatlarida muhim o'rin tutadi va uning asosiy vazifasi yuqori malakali mutaxassislar tayyorlashdir. Ixtisoslashgan fanlar, o'z navbatida, bu jarayonda muhim rol o'ynaydi. Oliy ta'limda ixtisoslik

fanlarini o'qitishning samarali tashkil etilishi, o'quvchilarga kerakli bilim va ko'nikmalarni berish, shuningdek, ularga zamonaviy talablar va mehnat bozori ehtiyojlariga mos ravishda tayyorlanishni ta'minlash muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada, oliy ta'limda ixtisoslik fanlarini o'qitishning mavjud holati, unga ta'sir etuvchi omillar, shu jumladan o'qitish metodologiyalari va tizimdagi muammolar tahlil qilinadi. Ixtisoslik fanlari oliy ta'limning markaziy qismi bo'lib, ular talabalarga chuqur nazariy bilimlar va amaliy ko'nikmalarni o'rgatadi. Har bir ixtisoslik fani o'ziga xos pedagogik yondashuv va metodlarni talab qiladi. Ta'limning samaradorligi, avvalo, o'qitish uslubi, o'quv dasturlari va o'qituvchilarning malakasiga bog'liq. Shu bilan birga, oliy ta'lim tizimi rivojlanayotgan jamiyat va iqtisodiyotning ehtiyojlariga moslashishi kerak. Ixtisoslashuv talabalarning o'z sohalariga tegishli chuqur bilimlarni egallashlariga yordam beradi va ularni ish bozorida raqobatbardosh qilish imkonini yaratadi. Oliy ta'limda ixtisoslik fanlarini o'qitishda eng samarali metodlar va pedagogik yondashuvlarni tanlash muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda an'anaviy o'qitish uslublari (ma'ruzalar, seminarlar, amaliy mashg'ulotlar) bilan birga, innovatsion pedagogik metodlar ham qo'llanilmoqda. Interaktiv yondashuvlar, ta'lim texnologiyalarining qo'llanilishi, talabalarning o'zini o'zi o'rganishiga asoslangan usullar samarali bo'lishi mumkin. Zamonaviy o'qitish metodlari talabalarning muloqot qilish, muammolarni hal qilish va kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Masalan, problemali o'qitish, holat tahlili, guruh ishlari, rol o'ynash kabi metodlar talabalarning faolligini oshiradi va ularni mustaqil o'ylashga undaydi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar, masalan, onlayn platformalar, interaktiv dasturlar va simulyatsiyalar o'qitish jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishda yordam beradi. Ixtisoslik fanlarining samarali o'qitilishi uchun o'quv dasturlari va ularning tarkibi muhim ahamiyatga ega. O'quv dasturlari talabalarga kerakli bilimlar va ko'nikmalarni taqdim etishi, shuningdek, zamonaviy mehnat bozori talablariga javob berishi kerak. Bugungi kunda ko'plab oliy ta'lim muassasalarida o'quv dasturlari qayta ko'rib

chiqilmoqda, yangilanishlar kiritilmoqda va talabalar uchun yangi yoʻnalishlar taqdim etilmoqda. Oʻquv dasturlarining rivojlanishi fanlararo integratsiya, yangi sohalar boʻyicha kurslar va mutaxassisliklar yaratishga olib kelmoqda. Shuningdek, oʻquv dasturlarining sifatini oshirish uchun professor-oʻqituvchilarni malakasini oshirish, zamonaviy taʼlim metodlarini oʻrganish va ularga asoslangan darsliklar va oʻquv qoʻllanmalarini ishlab chiqish zarur. Oliy taʼlimda ixtisoslik fanlarini oʻqitish jarayonida bir qator muammolar mavjud. Bularning eng asosiylari talabalarning bilim darajasining pastligi, oʻqituvchilarning malakasizligi va oʻquv jarayonidagi amaliyotning yetishmasligidir. Koʻpincha, talabalarning nazariy bilimlari yaxshi boʻlishi mumkin, lekin amaliy koʻnikmalari yetarli emas. Shuningdek, koʻplab oʻqituvchilar anʼanaviy metodlarga suyanib, yangi pedagogik yondashuvlarga ehtiyoj sezmaydilar. Oʻqitish jarayonida ilgʻor texnologiyalarni qoʻllash hamda talabalarni haqiqiy ish muhitiga tayyorlash masalalari ham dolzarbdir. Oliy taʼlimda ixtisoslik fanlarini oʻqitishda boshqa bir muammo esa fanlararo hamkorlikning yetishmasligidir. Zamonaviy dunyoda koʻplab sohalar oʻrtasida integratsiya mavjud, shuning uchun talabalarga bir nechta soha bilimlarini oʻrgatish muhimdir. Biroq, koʻplab universitetlarda ixtisoslik fanlari oʻrtasida integratsiya oʻrnatilmagan yoki past darajada amalga oshirilgan. Bu holat, oʻz navbatida, talabalarning keng qamrovli va toʻliq bilim olishiga toʻsqinlik qiladi.

Innovatsion yondashuvlar va texnologiyalar

Bugungi kunda ixtisoslik fanlarini oʻqitish jarayoniga innovatsion yondashuvlarni qoʻllash taʼlim sifatini oshirishga katta yordam beradi. Oʻqitish texnologiyalarining rivojlanishi oʻquv jarayonini yanada samarali qilish imkoniyatini yaratdi. Onlayn taʼlim, masofaviy kurslar, simulyatsiyalar, virtual laboratoriyalar kabi texnologiyalar talabalarning oʻquv jarayoniga yanada qiziqish bilan yondashishiga yordam beradi. Shuningdek, bu metodlar talabalarga mustaqil oʻrganish imkoniyatlarini yaratadi va oʻquv materiallarini yanada tez va samarali oʻzlashtirishga yordam beradi.

Oliy ta'limda ixtisoslik fanlari o'qitishining istiqbollari

Oliy ta'limda ixtisoslik fanlarini o'qitishning istiqbollari faqatgina mavjud tizimni takomillashtirish bilan cheklanmaydi, balki yangi pedagogik va texnologik imkoniyatlar orqali yanada kengayadi. Bugungi kunda global mehnat bozori talablari o'zgarib bormoqda, shu sababli oliy ta'lim tizimi ham bu o'zgarishlarga moslashishga majbur. O'quv dasturlarini zamonaviylashtirish, talabalar uchun yangi imkoniyatlar yaratish, o'qitish metodlarini qayta ko'rib chiqish va pedagogik innovatsiyalarni joriy etish bu jarayonlarning ajralmas qismidir. Bundan tashqari, ixtisoslik fanlarini o'qitishda interdiscipliner yondashuvni kengaytirish, talabalarga turli sohalarda bilim va ko'nikmalarni olish imkoniyatini yaratish zarur. Misol uchun, iqtisodiyot, texnika, tibbiyot, huquq va boshqa sohalar orasidagi integratsiya talabalar uchun yanada kengroq imkoniyatlarni yaratadi. Shuningdek, global miqyosda raqobatbardoshlikni oshirish uchun xalqaro hamkorlikni kuchaytirish, ta'lim sifatini ta'minlashda katta rol o'ynaydi. Oliy ta'limda ixtisoslik fanlarini o'qitishda o'qituvchilarning roli nihoyatda muhim. O'qituvchilar, nafaqat bilim beruvchi, balki talabalarga ilhom beruvchi va ularning maqsadlariga erishishda qo'llab-quvvatlovchi shaxslar sifatida ham ishlashlari kerak. O'qituvchilarni doimiy ravishda malaka oshirish kurslari, treninglar va seminarlar orqali o'qitish metodologiyalarini yangilashga undash, ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi.

Shuningdek, o'qituvchilarning ilmiy ishlar bilan shug'ullanishi va soha yangiliklari haqida yangicha yondashuvlarni o'zlashtirishlari muhim. Shu orqali ular talabalarga zamonaviy bilimlarni va innovatsion texnologiyalarni o'rgatish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Oliy ta'limda pedagogik yondashuvlar, ta'lim texnologiyalari va innovatsiyalarni o'rgatish bo'yicha o'qituvchilarning malakasini oshirishga alohida e'tibor qaratilishi zarur. Zamonaviy texnologiyalarning ta'limga integratsiyasi oliy ta'limda ixtisoslik fanlarini o'qitishning samaradorligini oshirishga katta yordam beradi. Masofaviy ta'lim, onlayn kurslar, virtual laboratoriyalar va simulyatsiyalar talabalarga nafaqat vaqt

va joydan qat'iy nazar o'rganish imkoniyatlarini beradi, balki ularning mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Texnologiyalar yordamida interaktiv ta'lim platformalaridan foydalanish, talabalarga masalalarni birgalikda yechish, tajriba o'tkazish va ilmiy izlanishlarni amalga oshirish imkoniyatlarini yaratadi. Shuningdek, bilimlarni baholash tizimlaridagi yutuqlar, masalan, avtomatik baholash tizimlari va big data texnologiyalaridan foydalanish, ta'lim jarayonini yanada samarali qilishga imkon beradi. O'quv dasturlariga zamonaviy texnologiyalarni qo'llash orqali talabalar o'z sohasidagi bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishlari va soha talablari bilan tanishishlari mumkin. Bu esa, o'z navbatida, ularni ish bozorida yuqori malakali mutaxassislar sifatida tayyorlashga xizmat qiladi. Oliy ta'limda ixtisoslik fanlarini o'qitishning amaliy jihatlari ham juda muhimdir. Talabalar faqatgina nazariy bilimlar bilan cheklanmasdan, o'z sohasida amaliyot qilish imkoniyatiga ega bo'lishlari kerak. Ko'plab oliy ta'lim muassasalarida bu amaliyotni tashkil etish uchun ishlab chiqarish korxonalari, ilmiy-tadqiqot markazlari va amaliyot joylari bilan hamkorlik o'rnatilgan. Shu tarzda, talabalarga o'z sohalari bo'yicha real ish jarayonlarini ko'rish va o'z ko'nikmalarini amaliyotda sinash imkoniyatlari yaratiladi. O'quv dasturlarida amaliy mashg'ulotlarning o'ri juda katta, chunki ularning yordamida talabalar mustaqil ish jarayonida yuzaga keladigan muammolarni hal qilishni o'rganadilar. Bu esa ularni kelajakda ish joylarida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlariga tayyorlaydi. Amaliyot jarayonida talabalar, shuningdek, ilmiy izlanishlar olib borish va yangi texnologiyalarni o'zlashtirish imkoniyatlariga ega bo'ladilar. Ixtisoslashuv bugungi kunda nafaqat oliy ta'lim tizimining asosiy elementiga aylangan, balki mehnat bozoridagi talablarga mos ravishda malakali mutaxassislarni tayyorlashning muhim shartiga ham aylangan. Oliy ta'limda talabalarning ixtisoslashuvi nafaqat bilimlarni chuqurlashtirishga, balki amaliy ko'nikmalarni oshirishga ham qaratilgan bo'lishi kerak. Bu, o'z navbatida, mehnat bozorida talab qilingan, yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashga olib keladi.

Xulosa

Oliy ta'limda ixtisoslik fanlarini o'qitishning samaradorligi jamiyat va iqtisodiyot rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy ta'lim tizimi, innovatsion yondashuvlar va texnologiyalarni o'z ichiga olgan holda, talabalarga zarur bilim va ko'nikmalarni berishi lozim. O'quv dasturlarini takomillashtirish, ixtisoslik fanlarining samarali o'qitilishini ta'minlash uchun o'qituvchilarni malakasini oshirish va amaliyotlarni kuchaytirish zarur. Ixtisoslashuvning muvaffaqiyati ta'lim tizimining rivojlanishiga va uning bozor talablariga moslashishiga bog'liqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. N.Yu. Yuldosheva. Methods for determining the scientific and creative potential of a teacher. A collection of materials of the international scientific and practical conference program on the topic of: "Problems and solutions for creating a new image of vocational educational institutions based on international experience and raising personnel training to a quality level" 2024, November 9. 740-742 pages.
2. N.Yu. Yuldosheva. Advantages of Crocadile ICT software in fast and easy calculation of algorithms. Advanced international experience in improving the education system international and technical conference. November 22-23, 267-270 pages.
3. N.Yu. Yuldosheva. Use of digital technologies in preschool education classes. Globallashuv sharoitida pedagogika sohasidagi tadqiqotlar:nuammo va yechimlar. Xalqaro konferensiya.2024.13.11. 200-205 b
4. www. Arxiv.uz saytidan.